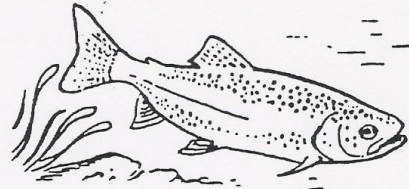

שמנים מבעלי חיים:

(א) שמנים מכבד של דגים

(ב) שמנים מלווייתנים.

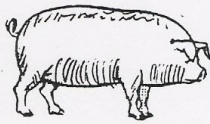
גם לתינוקות!

שמנים אלו הם מקור לוויטמינים.
פעם (אפשר אפילו היום) נתנו
לתינוקות, שמן מכבדי דגים.

גדול...יותר גדול...איך יותר גדול!!

יש מספר סוגים של לווייתנים. ביניהם יש הלווייתן
הכחול והוא בעל החיים הגדול ביותר בעולם.
ארכו יכול להגיע ליותר מ-30 מטרים ומשקלו עד 140,000
ק"ג. בכל יום הלווייתן הכחול אוכל 3000 ק"ג אוכל.
(בן אדם אוכל רק 1000 ק"ג במשך שנה אחת!)

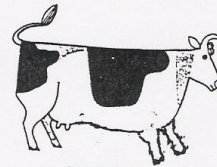
(ג) בבהמות שונות יש שמנים מוצקים והם נקראים שמנים.
הם כוללים שמנים של בקר, כבשים וחזירים.

חזיר

כבש

בקר

אף על פי שהלווייתן והחזיר הם טמאים, אפשר, לפי רוב הפוסקים, להשתמש
בשמנים לנרות חנוכה - אולם זה לא נאה למצווה!!

מאכלי שמן לחנוכה ובריאות הגוף

המאכלים המיועדים לחנוכה כוללים
שמנים או חומר שומני.

לפי דעת הרופאים היום יש שמנים שאינם בריאים
לגוף, במיוחד לאנשים שיש להם לחץ דם גבוה או
בעיות בלב, ראוי להימנע משמנים מסוימים.

הרמב"ם כותב בהלכות דעות
שלא לאכול מאכלים שמזיקים לגוף.

השמנים מחולקים ל:

- (1) סוג שמכיל חומצות רוויות - *לדזמןא*: שמן קוקוס ושומני בהמות.
- (2) סוג שמכיל חומצות שאינן רוויות - *לדזמןא*: שמן סויה, שמן תירס, שמן שומשמין.
הסוג השני הוא יותר בריא.

2) שמנים מינרליים

שמנים אלו מזוקקים מהנפט הגולמי, הנמצא בקרום כדור הארץ, וגם מסלעים אוצרי-שמן הנקראים "צפחה".

הנפט מורכב ממספר חומרים שאותם אפשר להפריד על ידי זיקוק. החומרים שנפרדים על ידי הזיקוק כוללים **בנזין** לכלי רכב, **קירוסין** לחימום ובישול, **סולר** להסקה וכו'. הנפט נמצא בכמויות רק באזורים מסוימים בעולם, כמו: המזרח התיכון, צפון אמריקה, דרום אמריקה ורוסיה.

הנפט הוא חומר חיוני ביותר בתעשייה ואפילו בקיום יום-יומי במדינות העולם. לכן, מדינות שיש להן כמויות גדולות של נפט והן מוכרות אותו בעולם, יש להן כוח בין-לאומי חזק והן יכולות להפעיל לחצים כבדים על מדינות שאין להן נפט.

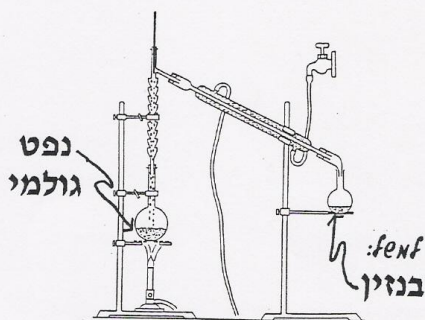
נפט בתלמוד

נפט מזכר במשנה (מסכת שבת פרק ז'):

"... בשמן פקעות, בעטרן ובנפט".

אחת מתוצאות הזיקוק של הנפט, היא "נפט לבן". **לאפה, אה נקרא היום כנזין** המוזכר בגמרא. שם כתוב שאסור להדליק בנפט לבן בכל זמן, מפני שהנצוצות יכולים לעוף ולגרודם דליקה! (שבת טו)

לכן, לא משתמשים בנפט לבן לנרות חנוכה.

כלי זיקוק במעבדת כימיה בבית ספר

3) שמנים אתריים

שמנים אלו הם המעניקים לפירות ולפרחים את ריחם, ולכן הם מיוצרים במיוחד עבור בושם. השמנים נמצאים בקליפות הפירות, בקליפות הגזע, בפרחים, בעלים ובזרעים.

השמים האלו כוללים:

לימון - מקליפות הפרי

קינמון - מקליפות הגזע

ורד - מהפרחים

לבנדר - מהעלים

כמון - מהזרעים

"בורא שמן ערב"

כשם שחז"ל תקנו לברך לפני שאוכלים כל מיני מאכלים, הם גם תקנו לברך לפני שמריחים דברים שונים.

בין ברכות הריח יש ברכה מיוחדת לפני שמריחים שמן אפרסמון, והברכה היא "בורא שמן ערב". הסיבה שחז"ל תקנו ברכה מיוחדת על שמן אפרסמון היא, שהשמן הזה הוא שמן יקר מאוד ונמצא בארץ ישראל.

אל תבלבל עם הפרי אפרסמון. הוא צמח אחר לגמרי!!

אפרסמון

חז"ל אסרו להדליק נרות שבת בשמן אפרסמון. הסיבה היא: מפני שריחו נודף, הם ששנו שמיישהו יוציא שמן מהפמוט הדלוק כדי להריחו, וזה נכלל במלאכת מכבה אש בשבת.

אולם, מותר להשתמש בשמן זה להדלקת נרות חנוכה. (יש פוסקים שאוסרים בשבת חנוכה.)

תפזורת של שמנים שונים

בתפזורת הבאה תמצא שמות של שמנים שונים. כל השמנים הללו מוזכרים בחוברת זו. כל שם מופיע במשבצות רצופות. השמות כתובים מימין לשמאל, משמאל לימין, מלמעלה למטה, מלמטה למעלה ובאלכסון.

א	ג	ש	ל	ר	ט	כ	מ	ו	נ
ד	ש	ע	ר	י	ז	ח	פ	א	ע
ק	ז	פ	ס	ע	מ	י	נ	ט	ב
נ	ז	מ	ק	ה	י	ו	ס	ג	כ
מ	ר	י	י	ז	א	ת	נ	נ	ב
ו	ל	ג	ר	ג	י	ח	ש	י	ש
נ	ו	ד	ו	א	ט	ת	ר	ז	ס
א	ס	ר	ס	ע	פ	ק	ד	נ	ט
ל	ו	ו	י	ת	נ	י	מ	ב	ת
כ	ו	ת	נ	ה	ע	ז	א	ח	פ

פתילות

כדי להכין נר להדלקה, צריכים להכניס פתילה בתוך השמן. פתילות מיוצרות (*fens*) מחוטי פשתן או מצמר גפן.

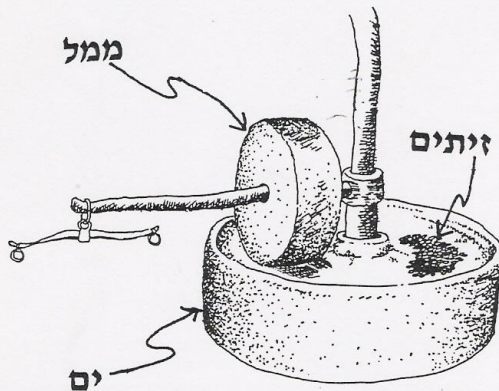
אסיאה: הכנת פתילות מצמר-גפן.

קח חתיכה דקה של צמר-גפן - רוחב: כמה מילימטרים וארוך כ-5 ס"מ. שים חתיכה זו בין כפות הידיים. העבר כל יד אחת על כל יד שניה בכיוון אחד. וכך תהיה לך פתילה!

שמן זית

לפי הגמרא, לא משתמשים בשמן זית לנרות חנוכה, עקב הנס
שהיה בשמן זית!!!

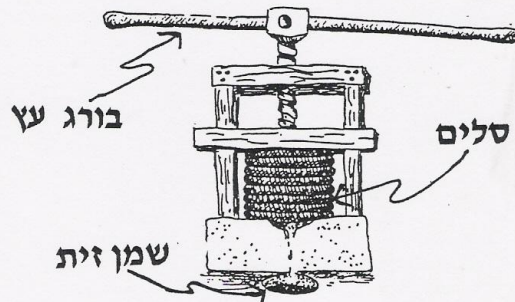
כתוב בגמרא, שהסיבה לכך שמשתמשים בשמן זית לנרות חנוכה היא מפני
שהוא גורם שהשלהבת תהיה צלולה ומאירה.

הכנת שמן זית בימי קדם

הכנה זו נעשית בשני שלבים
במפעל שנקרא "בית הבד". בשלב
הראשון משתמשים במכונה
הבנויה משתי אבנים גדולות - ים
וממל.

שופכים את הזיתים על האבן
התחתונה שנקראת "ים". האבן
העליונה, הנקראת "ממל",
מסתובבת על ידי בהמה (למשל)
וכך הזיתים נכתשים ונטחנים.

בשלב השני, סוחטים את הזיתים
הכתושים במכונה שנקראת
"מכבש" העשויה מבורג עץ גדול.
שמים את הזיתים הכתושים בתוך
סלים קלועים מחבלים. סובבים
את הבורג הגדול, הוא לוחץ על
הסלים ואז נסחט מן הזיתים נוזל
שכולל שמן זית. נוזל זה מטפטף
החוצה דרך חריצי הסלים הללו.

סוגים של שמן זית

יש מספר סוגים של שמן זית:
שלוש פעמים בשנה מוסקים את
הזיתים. בכל מסיק נעשות שלוש
פעולות להוצאת שמן מן הזיתים.
השמן מהפעולה הראשונה במסיקה
הראשונה הוא המשובח ביותר, והשמן
מהפעולה השלישית במסיקה השלישית
הוא הגרוע ביותר. (משנה מנחם פלק ס'
משניות ד, ה)

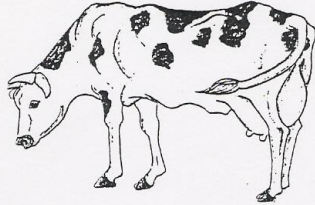

נרות

גם בנרות אפשר להשתמש לקיים את מצות הדלקת נרות חנוכה.

יש מספר חומרים שמהם מיוצרים נרות:

(1) **חלב:** שמן מגופם של בעלי חיים

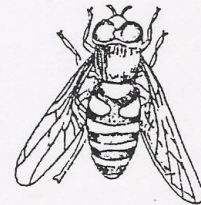
מכירת חלב - מותר!

יש שמן בבהמות שנקרא **חלב**, ולפי התורה יש איסור חמור ביותר באכילתו. אולם הכנת נרות, סחורה, והנאות אחרות מותרים בחלב!

(2) **שעווה:** הפרשה שמנית שמפרישה דבורת הדבש

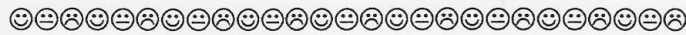
שתי פתילות פסולות

לבדיקת חמץ עדיף להשתמש בנר העשוי משעווה.
הנר למצווה זו חייב להיות רק עם פתילה אחת. אם יש שתי פתילות - הנר פסול למצות בדיקת חמץ!

PARAFFIN

(3) **פרפין:** חומר שמני המופק מנפט גולמי בתהליך זיקוקו

גפרורים

רוב רובם של בתי ישראל מדליקים את השמש של נרות חנוכה בגפרור.

לכן נאמר קצת כן *kei* גפרורים!!

גפרורים הומצאו רק לפני כ-170 שנה.

המלה "גפרורים" באה מגפרית, מפני שלפני עידן הגפרורים השתמשו תושבי אירופה ואמריקה במצתים, שהיו: קסמי עץ שראשיהם מצופים בגפרית.

המילה גפרית מוזכרת מספר פעמים בתורה, *גפרית*: "וה' המטיר על-סדם ועל-עמרה גפרית ואש" (נחשאים י"ז טז)

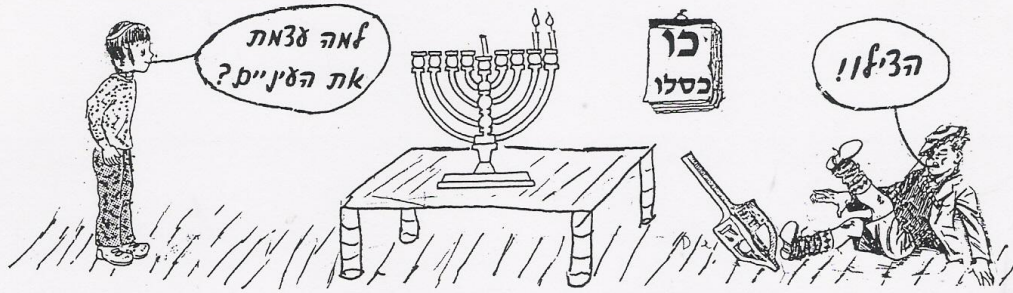
מסופר, שלפני מספר שנים המציא מישהו גפרור שאפשר היה להשתמש בו מספר רב של פעמים. חברה גדולה של גפרורים בחוץ לארץ קנתה את הזכויות להמצאה זו, והסתירה אותה!!!

למה יש שמש?

וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ
 כתוב בפרשת וישלח (נראה לנ) "וַיִּזְרַח-לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ".
 הגימטריה של "לו" הוא 36 וזה מספר נרות חנוכה שמדליקים במשך חנוכה.
 אל תקרא "השמש" אלא "השמש".
במשך 8 ימי חנוכה השמש זורח עבור 36 (לו) נרות.

תפקידו של השמש אינו להדליק נרות חנוכה. אפשר להשתמש בגפרור!
אם כן מה הסיבה ל"שמש"?
 לפי ההלכה: **אסור להשתמש בנר חנוכה, לדוגמה: לקרוא ספר לאורו, לספור כסף לאורו, וכו'.**
 לכן, אנו מדליקים נר נוסף שנקרא **שמש**, ובמקרה שאנו עושים אחת מהפעולות הללו ליד נרות חנוכה, אפשר לומר שהשתמשנו באורו של השמש.
 נציין שאנו מדברים על שימוש של הנאה ממנו. במקרה שיש הפסקת חשמל ונר השמש נכבה, לא חייבים לעצום עיניים!

מה כתוב ב"הנרות הללו" על איסור שימוש בנרות חנוכה?

משמאל... לימין או מימין... לשמאל

מיום שני של חנוכה והלאה, באיזה כיוון אנו מדליקים נרות חנוכה?
 (1) משמאל לימין - כמו שכותבים באנגלית
 (2) מימין לשמאל - כמו שכותבים בעברית
 יש שפוסקים לפי הדעה הראשונה ויש לפי הדעה השניה, אולם רובם מדליקים משמאל לימין.

רק מעט מדליקים כך

רובם מדליקים כך

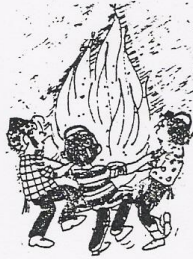
מתי מעוררים משינה מישהו במשפחה?

אף על פי שהזמן העדיף להדלקת נרות חנוכה הוא בתחילת הלילה, אפשר להדליקם כל זמן שיש אנשים שמסתובבים בחוץ. אולם, אם חוזרים הביתה מאוחר מאוד ויש שקט בחוץ, צריך לעורר מישהו בבית כדי לאפשר הדלקת נרות בברכה. הסיבה היא שאם אין מישהו לראות את הנרות לא יהיה פרסומי ניסא, ואנו יכולים לברך רק בזמן שיש פרסומי ניסא.

מדורה ... לל"ג בעומר ... ולא לחנוכה

אנו לומדים בהלכות חנוכה שלנר חנוכה צריכה להיות רק פתילה אחת. שלהבת משתי פתילות נחשבת "מדורה" והיא פסולה. לכן, צריכים להזהר ששני נרות לא יגעו אחד בשני, וגם אם החנוכיה היא עגולה - לוודא שיש רווח בין הנרות.

אומרים הלל שלם בראש חודש!?

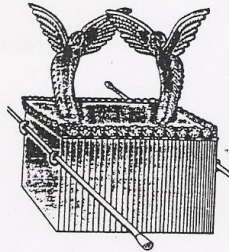

בראש חודש אומרים הלל בדילוג ("חצי הלל"), דהיינו, מדלגים על הקטעים "לא לנו" ו"אהבתיו". בכל שמונת ימי חנוכה אומרים כל ההלל ("גומרין את ההלל").

ראש חודש טבת חל בכל שנה ביום ו' של חנוכה, ולפעמים גם ביום ז' של חנוכה, ולכן **בראש חודש טבת אומרים הלל שלם.**

באיזה ראש חודש לא אומרים הלל כלל? הסבר

שמות של אנשים שהקריבו ולא הקריבו קרבנות לרגל חנוכת המזבח

לפניך שני טורים: בטור הימני - המספרים 1 עד 10. בטור השמאלי - שמות של אנשים (בלי שם האבא) שהקריבו ולא הקריבו קרבנות לרגל חנוכת המזבח (במדבר פרק ז'). עקוב באצבעך אחר כל קו מהמספר עד שם האיש, ורשום בשורה הריקה אם האיש "הקריב" או "לא הקריב". אם הוא הקריב, רשום את שם השבט שלו, לפי הדוגמה הראשונה.

שמות	הקריב
פגעיאל	1. מאון
שפרים	2. _____
שלמיאל	3. _____
אלויצור	4. _____
אשבל	5. _____
נחשון	6. _____
גמלויאל	7. _____
שמידע	8. _____
אחירע	9. _____
מלכיאל	10. _____